

1. Abalaa piy, ne pamakina ema (ɖama).
2. Abalu eesiki ne e-koo-suluu sulaa.
3. Abalu eesiki tom naale (nabule).
4. Abalu efeyi ɖeu, ewe e-te Halu efeyi ɖeu, pinay e-wayi.
5. Aɖama (aɖame) kay numuu, aakay kpou.
6. Aɖama (aɖame) ka numuu atodoo.
7. Afelaa nayna ema (ɖama).
8. Ajama soki ema (ɖama) kpamla.
9. Ajeya kpendiy so (soo) aakpendiy paye.
10. Aleyya piye ku sumay.
11. Aminda eeku.
12. Avatunaa eelu ema (ɖama) ɖaakula.
13. Awiya eesaki ema (ɖama) yoo.
14. Caafela eetuu ɖama (ema) a-susi tom.
15. Caanaa hiu (yiu) egbele kuyum (kudum).
16. Caa tina e-naŋ, etina e-newe.
17. Cay ɖiyɖiy kena sum koye.
18. Cay taa ne sum ; wolo taa ne sum.
19. Cikpenduu tee nam feyi hoye.
20. Cotu paɖe taa eekiziy soŋ.
21. ɖa-caa yoodi ndu yo, ndu ɖitaki.
22. ɖaahaykay kuyumay (kudumay) taa holaa (wolaa) eeñaziy (eeduŋ) ɖama (ema) pete pa-taa.
23. ɖende pilayza kozonja yo, peeye pilayziy hay.
24. ɖende pinay punu yo, peeye eduu hulumuŋ.
25. ɖisee eeku you.
26. ɖonay ewiy ɖon, ɖon, kacay tuluu.
27. ɖon-tu eewaki ajama naale.
28. ɖon-tu paɖiy (peɖiy) eelayiy tiŋ (tu) yoo.
29. ɖoyuu eekotuu kaluman col.
30. ɖoyuu kotuu ne kalimasi koo.
31. ɖom yekuu eeniy ɖosi.

---

¹ I have deleted numerous animal proverbs that appear in book 2.

32. Ծոմ Էնազի-ը (Էժոմի-ը) ղնա Է-Լեստո ղսեյ.
33. Eduuye wiyna kına-tu.
34. Էժան Էեւոնյու (Էեհոնյու) ժանայ.
35. Էժան Էետոկի Էեւիյայ.
36. Efeleu (efeluu) Էֆեյլ ղնա-ժիյա տա, agbaa տա-tu Էեհիկիյ-ը.
37. Efeleu բոշոս Է Էեմժեւա յո, ան ղե ան բոյուա?
38. Eleu Էեկոս բոսո հայս.
39. Էցոմ ԷԷՏիլիյ սիժո ղե նանցբանչի Էիյ (ժեժե).
40. Էցոմ ԷՏա բայլա ԷԷ Էանայ բոլիյ.
41. Էցոմ Էոն ղե ժիյա-tu աա.
42. Էցոմ տոկի ղե Էկբենա հիժե.
43. Էցոմ աե ԷՅի բիյա յո.
44. Էյամ Էեկիզիյ հիժե.
45. Էյամ ֆեյլ բանա.
46. Էյամ Էիլնա ոո.
47. Էյամ բանա ԷԷ ղաե.
48. Էյամ տոբայ ղե բայե Էո.
49. ԷՏԷԷԷԷԷ տեԷ Էեւիյայ.
50. ԷՏիյե Էեկբակիյ Էոյե ղե բեւ.
51. ԷՏիյե Էեկոս.
52. ԷՏիյե ԷԷնայ բոլիյ.
53. ԷՏիյե ԷԷԷԷԷ բանայ Էալիմիյե նաանցբալա.
54. ԷՏիյե ղժի ժնա ղոսո յո ղժի հայնա միյ.
55. ԷՏիյե ղնայ ԷՏիհոժու.
56. ԷՏ ԷԷԷԷԷ բոյոս տիժե.
57. ԷՏ հայնա ԷԷ Էաատո աե.
58. ԷՏ տնա Էբնե (Էբնժե) ԷԷտո բայ հոյու.
59. Էյաա նաաԷ հայ նասոնա.
60. Էյաա նաաԷ Էայ բիյե ղե բոկուլի-ժի.
61. Էյաա տոկի բաահայ, ղնաԷԷԷԷԷ բե-բիյա սոմ տոմ ղե աե ?
62. Էյաա-tu բայայ աիյաւ.
63. Էյո Էհոմի-ը ղե հոնոս, աահոմի-ի ղե տայտայ.
64. Էյո ԷԷԷԷԷ-ը ԷԷԷԷԷ-ը (ԷԷԷԷԷ-ը ԷԷԷԷԷ-ը).
65. Էյո Էոյո սոս, Էյո-tu ԷԷՏոս.
66. Էյո Էոտո ԷԷ Է-Էու.
67. Էյո ոո ԷԷ սոմ.

68. Eyu we sɔnɔ efeyi cee.
69. Fendu tina maasiŋ ɔiya.
70. Fetiye e-pabiye eɛñɔv ñiyuu.
71. Fetiye ne ɔi-haynay ɔum tina.
72. Feyɛ kɪla piye yuŋ.
73. Haɔv eehiy yom.
74. Haɔv eekuyuu kpeɔɔ.
75. Haɔv eeteŋ wɪsɪ.
76. Haɔv hakuu (tuyuu) loŋne-i.
77. Haɔv payay caa.
78. Hay cikpelay yasina sabiye.
79. Hay ɔiy lum se ŋtaa, ŋtaa, ŋtaa ; eɛ ŋtana se ka-taa we.
80. Hay eɛñaziɔ ka-tu ne pitaliɔ mɔɔye. »
81. Hay eɛñaziɔ (eɛɔŋ) ka-tu ne pitali mɔɔye.
82. Hay eelɔlɔv pɔvɔ.
83. Hay kilebay eɛniɔ ka-tu hɪlay.
84. Hay mbv ko-tootoye mbv.
85. Hay ŋga kasala yala yɔ ka-ñuu taa piŋeŋ.
86. Hay se pini yem piɪnay.
87. Hay sɔsɔ eeyasiɔ saŋ.
88. Haynay eeyay ka-ɔicayye.
89. Haynay tina cibi-hɔŋye.
90. Halv eewoŋv (eehoŋv) e-walv tanav.
91. Halv eecalina « eee ».
92. Halv kuvɔv-tv payyay hayuu.
93. Halv nɔɔ taa pɔtɔki.
94. Halv yɔɔ pasiki.
95. Hasɪ eɛtɔki ema (ɔama) nandv.
96. Hasɪ feyina ne petina pɔŋ laku.
97. Hasɪ naale kozoŋa eɛtɔlɔv (eeleki).
98. Hayuu eɛñiziɔ hay sɔsɔ.
99. Heylim makɪ ne ndama seɔ.
100. Heye tendiy tetv ne ɔɪsvv.
101. Hɪne leeyiy ɔi-yoo (ɔi-yo) yɔɔ.
102. Kaahayay hayina pɔɔ nɔɔ.
103. Kaɔe kaywa liu liwa.

104. Kahuyay-tu eñañ cikpenɗu.
105. Kalimiye eeseɣ sabulɔyuu.
106. Kalimiye e-tɔɔye ɗi-ɲacakiye eyaye.
107. Kalimiye tehiɣ naɲ yɔɔ miɗe ele se : « ɗiwe ñañ. »
108. Kalimiye wayna kpou ɓɔy.
109. Kalimau eekou læeku te.
110. Kalimau tuu eeten kpou tee ; Kpakpasɩ eeten ɗɔɗɔ lum taa.
111. Katatayɣay yaɗe eeteziɣ.
112. Kaytayɣay-tu eenɣ tɔm tunɛ.
113. Kaytayɣay-tu tana se lumayziye-tu weɛ.
114. Kaytayɣay-tu yɔkuu ɗiya.
115. Kamasɩ tanɗaa niyna kuɗɔɲtɩnaa mɔla.
116. Kawɩlasɩ wiliɣ ne sum siki.
117. Kela huluma ele a-tee ne calim.
118. Keemasɩ cabɩ waki tu (tuu).
119. Keemay eekpena ka-walɔ ɲgulumiye.
120. Keemay nay ɗoluu (ñɔɔlim) ne kasɩmaa liye huwa.
121. Kilaku nay ki-sum ne kiɗɔɲ se muɓuu.
122. Kiɗeku esa, aceceye esa.
123. Kilaku eesu ne sav ne pɔtɔɔ-ku.
124. Kilaku nay ki-sum ne kiɗɔɲ se muɓuu.
125. Kileɛu se tuw (tiɲ) tee teɓ eekeliɣ.
126. Kumelɛmɩɲ eɛcaɣ ema (ɗama).
127. Kumelɛɲ haya, ki-walɔ haya.
128. Kumelɛɲ peheyɣ se kiwii se ku-ɗoo siba.
129. Kumelɛɲ woɲa (hoɲa) ku-tutu tuluɲa.
130. Kumiye wayna pasuu.
131. Kiti ɲbɔsɩ teke ɲdam (tandam).
132. Koboyay ɗiya taa pahayɣ taba.
133. Kolu kɔɔka taa eɛweɣ ñiɲgbaɲa.
134. Kɔɔ ɲsi-m kpay ma-halu.
135. Kɔtɔɔ kanu leleɲ eɛcaki ɗoo (aho) laku.
136. Kɔtɔɔ kanu leleɲ kenezi ka-cikpalɩ-pindu.
137. Kɔye kumm eɛwayna kuɗɔɲ.
138. Kujolay eyɔkiye wiye panay ka-tu.
139. Kutolonɲ nayɩ, ki-kpayu.

140. Kvdɔŋ kiduu feyi kɔye.
141. Kvdɔŋ naɣ ku-kɔye hayuu ne kihɛɛ.
142. Kɔjɔ labu kena mu ŋsu.
143. Kɔñɔŋ ɛɛkuu ku-tu.
144. Kɔñɔŋ ɛɛway wiu.
145. Kɔñɔŋ ne ku-tɔm.
146. Kɔñɔŋ takina kaymay ne kesɛy setu.
147. Kɔñɔŋtu mudɛ tuluu ɔi-ti.
148. Kɔñɔŋtu peɛ ɛɛñɔu kpɛtu se paaha ne atɔɔ.
149. Kɔñɔŋtu puɣu ɛɛtu-i.
150. Kusɪ mudɛ, taakusɪ ɛyɔ.
151. Kpaŋay hoŋuu (woŋuu) kpaŋay se ka-nuŋbanuŋ paylaa.
152. Kpaŋay tiitiɣ kat-ti ne kpaŋay.
153. Kpaŋɔ seɣna kooka.
154. Kpaŋɔ tɔki ɛpɪsɪ ese.
155. Kpaŋ (kpaŋɔ) calina kacɔŋɔlay.
156. Kpaŋ-tu (kpaŋsiyɔ) ɛsɪba kpaŋ-tu piŋɛ-i.
157. Kpedeye kpedeye hɪne ɛɛsuu.
158. Kpeluu ɛɛkpakiɣ caafɛɛ.
159. Kpeluu kpaɣa ne makɪye (teɔiye) mu.
160. Kpou ɛɛlɔlɔu piɔɛ.
161. Kpou piɣ, ki-cɪkpaŋ piɣ.
162. Kpou pɔu taa eekiziɣ sɔŋɔ.
163. Kpɔsu ca lɔlɔu kɪca kɔkɔɔɛ.
164. Laɔiye ɛɛɛɪ ɔiwenɔ ɛfaɣɣɛ (ekedɪye).
165. Laɔu teke tɔɔyɔ.
166. La kɔñɔŋ, taasi.
167. Leɛɛŋ tɔɔyɔ ɛɛcaki laku.
168. Lelu se ŋna kpedɛ yɔ ne ŋcaɣna huŋɔɔ na ?
169. Lɛlaa kɔñɔmɪɣ iyay mi-wala sɪŋ taa katatebee.
170. Leya (leya) ɛɛpɔki.
171. Leya (leya) wiɣna ka-kusɔyɔ, kaawiɣna ka-kuyɔ.
172. Leytu ɛɛhay ne eha tetu.
173. Lum eekpeŋ tulɔŋa (tulɔŋga).
174. Lum taa feyi piliŋa (piliŋga).
175. Lum teza ɔiyalum taa yau.

176. Loloŋ (lolou) na ki-caa ele kısıba.
177. Lulub wiye feyi feye.
178. Maacay mbu cayna mbu.
179. Maana pi-taa payna sey kpendeja.
180. Maanawa (maanaa) eekoj.
181. Mangv eca lulub kica añamsa.
182. Malub pıstıki teke kaalblay.
183. Mankay, mankay eekay.
184. Man-kpaŋɔ siba mensety suu (suya).
185. Mankuyuna dom yoo mehii caafede.
186. Ma ne mon-suneya ne miŋ koo puñay-m ?
187. Mansıki, mansıki, eesıki.
188. Mansıma lum tom pepiŋ yoo noo.
189. Mansu mbu eefej tev.
190. Mantına man-sulub ne mansı ku-caye.
191. Manukub kpooluu, maanukub teenim.
192. Ma-ñub siba woba kiyaku ne kutuli.
193. Mbu puwe filandı ñub taa yo, mbu wena e-naalum ehiya taa.
194. Menfeyi fendu tokina leydu kpine.
195. Menfeyi piya tokina e-kalimiye ne di-ñub.
196. Menfeyi puyub payay leytu yaa kunay tina kuhay.
197. Menkpeŋ loŋ kpema doo.
198. Menpeda hay ne maya tugbayu.
199. Mense-ku ne mandu-ku.
200. Mentedi sutu ne manıy co (cɔɔ) na?
201. Mentesti man-tı se mankpa asayub (aseyub).
202. Mewe hadu yoo mewe milu yoo.
203. Milu eekıty puyub-tu.
204. Milu kpezub ele e-tizuu.
205. Milu newiye (needje) eesub awayı.
206. Miŋ eeñaj e-yoo.
207. Mankoma naalum yabu ; mantokoo newe kalub.
208. Mawye eñıty yom taa.
209. Nam esıde, e-hundv etaye.
210. Naŋ ñuma lona ema (dama) pa-naŋ yo.
211. Nandu pamana kela feyi.

212. Nav kena tisuu.
213. Neyye (newiye) yɔɔ kɔŋna naav.
214. Niye kuyɔmdiyɛ eekonuu ñaynay.
215. Nɪmaɔ lim suyuuna pɔɔ.
216. Nɔ (nɔɔ) ɛɛhɪnɪy tɛɛtaa (taataa) nɛ e-suu tɔɔ ñutu.
217. Nɔɔyɔ ɛɛkpakɪy lɛɔ halb.
218. Nɔɔyɔ ɛɛkɔɔ lɛɔ nam.
219. Ñay lɛ nandu, ñay lɛ sɪya.
220. Ña-tu ɛwe lɛya (lɛya) taa, ŋtɔɔ lɛya (lɛya) taa mutɔ.
221. Ño-lotu ɛɛ ñe-ceu.
222. Ŋcay ñɛ-tɛ, ŋtɔŋ se ñe-dɛke.
223. Ŋcay wiyav halb, caa-t ɔɪwɪ.
224. Ŋca-tu, ŋna-tu.
225. Ŋfeyɪ sav ɔɔɔ ŋŋnɪy ku-sɔŋ.
226. Ŋŋgbayɔ ɛɛkɪɪy ñɔɔ.
227. Ŋkɪɪy ɔɔɔɔ ŋkɔŋ ŋlu ñɔ-ɔɔɔnaa kɪmɛ yɔɔ.
228. Ŋnay nendiyaa ɔɪyɪy ɛmay (ɔama) poto, paɔay ɛmay (ɔama) yav.
229. Ŋtasɪ kɛkɛm ŋŋwoki mɪɪɪm.
230. Ŋtese halb, ŋtese sɪm.
231. Ŋtɛma ɔɪcatu ŋtɛma ɔɪtɪnɛ (ɔɪtɪŋa).
232. Ŋtɔŋ se we nɛ « se we » caya?
233. Ŋtɔwa, ŋtɔɔ, ŋtɔɔ, ŋtahay, ñanay ŋkɔŋu nɛ ŋhay?
234. Paacaki ɔɪɪŋa yɔɔ nɛ pekɛɪy-kɛ.
235. Paacɛkɪ laku nɛ paha-ku lim.
236. Paadɛyɪna ɛyɔ kuyɔ wayɪ sɪya.
237. Paadɔɔnɔɔ kojɔye (kɔjɔya) pundu yɔɔ.
238. Paadɔɔnɔɔ kɔzɔŋa nɛ wɔŋa (hɔŋga).
239. Paadɔɔ lowe naale tɔɔ yɔɔ nɛ awolo a-naale.
240. Paaheyɪy nam se kiti (ɔɪsɪ) mandayɪnɪ-ŋ tɔɔ.
241. Paaɔŋ caynay ɔɛɛɛɪ-kɛ ka-nasɔnɔa.
242. Paaheyɪy sona tɔɔyɔɔ se : « Ñɔɔ lim ! ».
243. Paakɛtɪ sɪɔɔ nɛ ɔɪlav.
244. Paakɛtɪy sɪm.
245. Paakɛtɪy su yɔɔ ɔɪtɔm.
246. Paakɔɔɔɔ alewaa nɛ pa-tu wɛna tɛyɛ.
247. Paakɔay hay sɔɔɔ nɛ ɔɛtɪna-kɛ laku.

248. Paakpay kumiyε dij-lone taa.
249. Paakpay mulu nanjbanay.
250. Paakpay wisi taa mulu.
251. Paakpendiy piya ne sɔsaa pilau.
252. Paakuu dɔm nɔɔyɔ ne eyele ε-pinzi kaluu.
253. Paaleyɪ ne sum.
254. Paaleykiy caynay ne ke-seyde.
255. Paaliy tɔm pa-lanja.
256. Paamayna dɔm yɔɔ ne pakpay dɔu ne pakunt-i.
257. Paameesiy caynay ke-ekpaziye.
258. Paamuu (paatiziy) ejam tɔm sɔnɔ.
259. Paanay dɔm ne edεε edɔ (εñazi).
260. Paananay mulum ne pelezina mula pe (pee).
261. Paaniy egbena nimaɔ taa pindu.
262. Paañaliy nonzolu ε-lum taa.
263. Paañaziy dɔma lɔlɔyɔ ne hune sɔsɔye.
264. Paañɔɔ kutɔndu nɔɔ ne kɔye.
265. Paa ηηtɔki hay, ηηnanay ko-sona?
266. Paa ηtɔki ηηhaki, ñɔ-nɔɔ εεkay?
267. Paapay mutɔ huyuu.
268. Paapediy hay nɔɔ yɔɔ mɔɔye.
269. Paa piya eewiy, paaceliy-ke ko-doo?
270. Paasakiy pɔdiye ne pecele hatetu (atetu).
271. Paasan kiyaku wode yɔɔ.
272. Paasey sum.
273. Paasidiy amala ne sona.
274. Paasij kalimiye ne dɔ-hundu.
275. Paasij keliy-tɔ pana.
276. Paasij mulu hooye.
277. Paasij suuye kikpediyε ñayɔ.
278. Paasɔy pɔɔ lum.
279. Paasuu lubiyε kpou.
280. Paatay esiye sɔɔ.
281. Paatay mutɔ.
282. Paatay pɔɔ wayɪ manε.
283. Paateykiy sum.

284. Paatiyiy mutv.
285. Paatiyiy piya ne ka-caa laɖiye.
286. Paatɔki amala mutvu kasandu.
287. Paatɔki ɖeu.
288. Paatɔki kaykayyay salvu.
289. Paawiliy kɔjɔyay-tu ne kpou.
290. Paawiliy sim.
291. Paawoki mulv you.
292. Paawokina mɔn-tɔm siba wiyau te.
293. Paayay ɖum piya se piya.
294. Paayay ejam sɔli.
295. Paayay hiluu-tu efeleu (efeluu).
296. Paayay puv yidɛ siyye-tu cɔɔ.
297. Paayaki kejiya huyuu taa.
298. Paayasiy kpemeya lotuu piya cɔɔ.
299. Pacay kraŋŋ ne pekpendina kpou tɛɛ.
300. Pakpay abidɛ camtɔluma yɔɔ.
301. Pakpay mulv ne e-heye yaa e-puvu.
302. Pakpay tuŋ (tu) ne ki-kidɛ.
303. Paku ɖum pɔkɔv e-ɲuv.
304. Pamaki cɔkiye ne kozoŋa lu.
305. Pamaki hay ne pawili kɔ-tɔtu.
306. Pana ewaziy.
307. Pana-tu ku e-puvu ne hidɛ (yidɛ).
308. Pañañ (peseɣ) hay ka-tu yɔɔ, ŋga se ke-kela yɔɔ.
309. Pasaŋ kiyaku kpene yɔɔ.
310. Pasaŋ kiyaku ne powolo-ku.
311. Pasaŋ ŋlabina we, paasaŋ ŋyɔɔdina we.
312. Pasiyliy ɲuv, paasiyliy naŋgbaŋay.
313. Pataasiyzi-m wona e-pindu kiyaku.
314. Patakiy teyuj nandu ne kela.
315. Pataña ɖa-caa ne paaña ani?
316. Patasam-ku kisa ki-ti.
317. Patvu kumelen piwiy-ku ne piwu ku-tu.
318. Pehiy eñɔv ; paahiy poɖɛ.
319. Pepiyziy piya ne pocozi ke-heye.

320. Petiya-m eətəki təm yuye (hiye).
321. Pəle kibanu eənay walu kibanu.
322. Pəle kudəm eweeka, pelaa taa, patinə (patınga) pəweekea.
323. Pəleyza soo, pəleyziy paye.
324. Pəketa alewaa, ɲɲsɲ-wɛ, ɲsɲ pɔ-hɔɔ.
325. Pəpən eyu mutv ; paapən-i təm.
326. Pəyediy (pəyediy) pɔpɔtu dıya, paasəki-ke.
327. Pimbiya eekuly ko-ɔoo num.
328. Pimbiya piyna ka-minuu.
329. Piya tɔɔ sona tɛyɛ nɛ pusuyi sɔsaa dıya.
330. Pıhay ejam ɛ-tɛɛ ɛ-tɛɛ.
331. Pulaki eyu təm nabule (naale).
332. Piya ɲuu pɔsəkina (palakina) kɔyɛ.
333. Piya ɲga se ko-ɔoo ɛtaadoo yɔ, ɲga dɔdɔ kaadou.
334. Piya sikina ka-tv, kaasikina ka-punuvu.
335. Pıkpasiy nɔɔy nɛ puɔvsi lelv.
336. Pulaba nɔ (nɔɔ) dɔoyo, ɛtiɲiy newe (newee).
337. Pulav tɔki, hiɔɔ ɛɛsɔv.
338. Pındv ɛta ɲe-nesi ɲɲkɔv-sı.
339. Pıpema kahɲa calum piha-ke num.
340. Pıteke wonɔaa payay eyu.
341. Pıwıyı-m wokina piwı-m tɛ.
342. Piyaɔ (agu) feyi ne holaa (wolaa) mayıy.
343. Polıy feyi (sum feyi polıy).
344. Pɔhɔy tanduv (tanday) nɛ nɔɔ hoo.
345. Pɔlv piye ; halv se : « Man-pıya, man-pıya; ɛɛ ɛ-ɲuu yɔɔ ɛɔakıy. »
346. Pɔɲv hay yom nɛ pi-mıy.
347. Pɔɲv lıykpaytay nɛ puɔɔ pɔɲv lumfiduu.
348. Pɔɲvyu piya tɔɔ nɛ pɔsɔsı-ke dɔzi.
349. Pɔɔ nakeyɛ taa ɛɛlanı piɔɛɔɔ (piɔɔɔɔ).
350. Pɔɔ sɔsɔya ɛkpayna-m, lɔmvu ɛtaakpayna-m.
351. Pɔpɔzv se : « Alvlaa ? »
352. Paapɔzv se: « Acalaa? »
353. Pɔv tunay, lolou (loloy) tunay.
354. Pɔsvy eeleki.
355. Puɔɔ, puɔɔ, lılvna kalıkalası.

356. Pɔnu ɛyay kpou ɔaatu.
357. Pɔtɔɔɔ ɛɛtɔki ɛ-ti.
358. Pɔuyay ɛɛsiŋ wiɪ kpema.
359. Pɔwena kudɔn-tu, pɔwena ɛɔlɔ ɔayyɔ.
360. Sandaɔ ɛwɛɛ, ɔɔyɛ wɛɛ.
361. Semuɔ lɔɔta ki-ti se kulɔɔta ɛsɔ.
362. Sɛu, sɛu nɛ pitalu pinde.
363. Sɪɔɔ taa pɛcɛtiŋna.
364. Sum feyi ceu.
365. Sum feyi kuyaku.
366. Sum kudumum ɛɛtɛŋ ejadɛ.
367. Sum tacay pitiyi kudɔŋ.
368. Sum, sum ; wau, wau.
369. Sona ɛɛlɔlɔ a-tɔɔyaa tɛ.
370. Soŋay caliyana mɔɔɔ.
371. Sotu huuna ɔɔŋ-tu.
372. Sɔŋ-tu lɔkina ɛ-caa ŋjeyɛ.
373. Sulav (suliya) feyi pana.
374. Sumay ŋga kayay tɛu yɔ, ka-ñuɔ taa pitɛŋ.
375. Sumay kudumay (kuyumay) ewiy, ŋtɔŋ se ŋga kuliyana wiu.
376. Suŋ cukuu nɛ ɛsuɔ lav.
377. Suye (soye) ewiy ɔɔŋ ɔɔŋ, ɔɔɔɔɔ tuluu.
378. Suluu mbu, ku-ɔyɛ mbu.
379. Sulum taa feyi tooto.
380. Sulum wiye feyi tɔm.
381. Taañazi eyaa nɛ agbanjav hundu.
382. Taɔɔ-tu eewoki you.
383. Tecalɔɔɔ feziyɔni pɔndu kawaylasɔ.
384. Tɛɛsi ɛɛñaaɔiy kɔkɔɔ (kɔkɔya).
385. Tɛu nakuyɔ nuɔ kukeliɔ?
386. Tɛu ñilɔɔaa pɔpamsina kuñɔŋ-tu ejɛɛɔɔ.
387. Tɛu yita keyumasi paye.
388. Tindine ɛkila leleŋ paatɔɔki pɛkpendina hayuɔ.
389. Tigbayu kula ɛ-pɔya ɔaynuɔ (ñɔɔɔɔ) nɛ pɔla ɛsa cukuluŋ (ɛsacukuŋ).
390. Tu ɛɛti-ŋ, ŋwolo ŋɛti kumodɔ.
391. Tu ɛɛnay ki-tɛɛ kuzuduu (ɛsoŋduu).

392. Tokina (tukuna) nɔɔ ɛɛsɪkɪ.
393. Tokuu (kɪdɛ) kisa ñɔsɪ ñɔsɪ fɛyɛ yɔɔ.
394. Tɔ se pɪtawu nɛ ŋkpena piya.
395. Tɔɔ-m eeyou sɔnɔ.
396. Tɔɔ pɪtɔɔ-ŋ wayɪ fɛyɪ you (pana).
397. Tɔɔsɪ layza (leyzi) libu.
398. Tɔɔyɪ nɔɔ taa pɛkpɛsɪy ñɪŋgbaŋa.
399. Tɔɔyɪsɪ muzuu laku taa.
400. Tɔm ɛkɪla-ŋ (ɛkɪlɪ-ŋ) ŋyay-tu se caa.
401. Tɔm kusumtu kɪla kɪyɔɔditu.
402. Tɔm nɛ ɛyɪ paacaki.
403. Tɔm patɪŋɪy, paatɪŋɪy ɛyɪ.
404. Tu (Tuu) pɪy ɛlɛ ɛpɪzɪy ɛ-lav taa.
405. Tulay eewoki tadiyɛ.
406. Tuluu (pɔnɔv tuluu) ɛɛsɪkɪ pɪyɛ.
407. Tu (tuɔ) ɛtaŋ ña-ñɪsɪ ɛcaɪ-ŋ ñazɪsɪ (dɔm).
408. Tu (tuɔ) ɛtaŋ ña-ñɪsɪ ɛcaɪ-ŋ ñazɪsɪ.
409. Waay yozuu eyaa.
410. Wayna wayna ɛdɔnɛ cɪmɪsɪ.
411. Wiyav halv ɛpɛmɪ-ŋ e-kodiye, ewazi-ŋ.
412. Wiyav hɪsɪ tɔm nɛ kooka.
413. Wokiyɪŋ kɔŋnuna cakɪyɪy yɔɔ tɔm.
414. Yee ŋɪy nɔɔ dɔŋ dɔŋ, pɪtɛkɛ yɪlɪm pɪkɛyɪna caɪnɔy.
415. Yee ŋñama saɔɛ esa, ŋtɔkɪ ña-mɪtu ŋgbɛɔɛ.
416. Yondu (yendu) ndu pɛtɛma-tu kalɪsɪ yɔ, ti-tizuu fɛyɪ kaɔɛ.
417. Yu (yuu) ɛɛlɪy ɛ-pɔv taa nɛ ɛwɛɛkɪ-kɪ.
418. Yu (yuu) ɛɛwɛɛkɪy ɛ-pɔv nɔɔ.
419. Yɪlɪm ɛɛtɔkɪ nɛ ɛpɛ ɛ-hɔnɪ.
420. Yɪlɪm pɔnɪsɪ fɛyɪ num.
421. Yɪlɪma ɛɛhɔŋ ɛma (ɔama).

Batchati, B., 2003, *Culture kabiyè à travers ses proverbes, volume 2 : « Du temps où les animaux parlaient »*, SIL-Togo, Kara.

1. Afa se : « Maacay kɪyaku wiye tanaŋ tɛɛ aleyya ana. »
2. Afa abalu se : « Kɪyaku kpayaa manɪyɪna se meyeba ma-lada nɛ wayɪ. »

3. Akpaynanɗau (akpandɗau) se : « Mɔntɔmay pula, pula, pula, pula ! »
4. Cancaafiya se : « Calɗfetiyo ŋketi we ? Ma-ñuu takuyi yɔɔ yaa keluu tɔɔɔ yɔɔ ŋketi ? »
5. Canzi se : « Mañasa (manduma) eyu yɔ, menle-i kokooye. »
6. Ɖoyuu se : « Mɔnkɔtu ne man-kalumasɩ kɔɔ. »
7. Ɖoyuu se : « Pitɛke Ɖoyuu ŋɔ kɩkpalisiy ɗɔŋ yɔ kɩkɩlyna yala ɗuu. »
8. Ɖum se : « Mankaliy man-pɩzi puɔɔ mansi. »
9. Ɖum se : « Ɖum ke ɗum. »
10. Ehooye se : « Maatɔki halaa cotu. »
11. Fetiye se : « Ɖituwɛɛ ɗiwɛɛ le, putena mbu yɔ le ɗuna. »
12. Fetiye se : « Wili cuɗuɗu, saɗɛ se : « tɔ yem, tɔ yem. »
13. Fetiye se : « Cee, cee mamay numuu. »
14. Fetiye se : « Ma ne ma-haynay, ɗum tuna. »
15. Fetiye se : « Man-ɗipariye eñɔɔ ñiyuu. »
16. Haɗu se : « Wewe pinde ». »
17. Haɗumulu (haɗimulu) se : « Hakuu eɛpiy ». »
18. Hay se : « May mbu, mon-totoye mbu. »
19. Hay se : « Ke-kela yɔɔ pesɛy-ke. »
20. Hay se : « Paa maatɔki ma-mutu, mandaniy tu-yɔɔ. »
21. Hay kupay (abalɩ) se : « Yee menkpesiy, suu, kɔɔ; eɛ Yee ma-halu ekpesina, se ŋlu, paa ña ma-yuti, mɔ-yɔɔ, me-egbele, me-nerɩ. »
22. Hay se : « Pini yem punay. »
23. Hay ŋga ñɔɔsi wiɣ-ke yɔ se : « Maatay nɔɔyɩ, ezi ma-nanɗbanzi; nanɗbanzi ɗɔŋ ne nɔɔ tɔɔ. »
24. Hay se : « »Pamakɩy-m, pawulu mɔn-tɔtu. »
25. Hay ɗiy lum se : « ŋtaa, ŋtaa, ŋtaa »; eɛ ŋtana se ka-taa we. »
26. Hay se : « eyu kɩla kaɗɛ; mɔɔ ɗɛke eɛɗɗiy-m, eɛɩba eɛtaafe. »
27. Holu (wolu) se : « Maatay puɔ kɗumuu. »
28. Holu (wolu) se : « Mañasa-ŋ, mohosuu. »
29. Holaa (wolaa) se : « Ɖa-ɗaahakay ke kɗumay, ɗuñaziy ɗama (ɛma) ɗite ɗa-taa. »
30. Heɩ tɩɩy ɗama (ɛma).
31. Heu se : « Ɖa-tɩɛ (tɩja) kumelɩmɩ, eɛ puɩ ñɩndu kulaa; eɛɩɩ fɛyɛ; eɔna e-suu (e-suya). »
32. Kahɩja se : « Pipɛma-m calum eɛ piha-m num. »
33. Kahɩja se : « Man-pana fɛyi ezi lelɩ yɔ. »
34. Kalumau se : « Paa ɗiiyou, ɗunay ɛma (ɗama) esa pee ? »

35. Kalumau se : « Menfeyi, yala feyi. »
36. Kalumau ngv kutɔŋ se : « Widiyi le maakoo, widiyi le maakoo yɔ, kukay kowu. »
37. Kalumau se : « Eɔɔna ma-ñuu taa ɔeu puɔ eyɔɔdi. »
38. Kalumay se : « Kpeluu ɔɔki-m ɔeu, nɔɔyɔ taytay-m num. »
39. Kalimiye se : « Paɔpaɔyiy tɔu, paɔpaɔyiy hiluu. »
40. Kalimiye se : « Esiye etesee paanay ma-nanɔtakpala. »
41. Kalimiye se : « Maywayna kpou lɔyɔ. »
42. Kalimiye se : « Ma-hij (ma-yij) feyi ma-ñuu taa, ewe ma-nanɔbanzi yɔɔ. »
43. Kamay se : « Kuñɔŋ talina-m ne menseey setu. »
44. Kamay se : « aapisi-m mayaa cimɔe, pakpa-m pataatɔ-m, pɔɔ-m ne koloŋa »?
45. Kamay se : « Pusu ma-nɔɔbanzi taa putasiy lu. »
46. Keemay se : « Ma ne man-pana. »
47. Keemay se : « Yee mañasa-ŋ, taasayyi, nɔɔyɔ seyna-ŋ. »
48. Keemasɔ se : « Tɔu yiɔdi ɔa-paye. »
49. Kileɔ se : « Tij (tu) tɔe tɔu ekeliy. »
50. Kojooye se : « ɔiɔɔla eyɔ pidufeyi, ele, ɔiitiki pilau taa. »
51. Kpakpayay se : « Puɔɔ-m yɔɔɔɔ yɔ, mɔ-nɔ taa ne lum ɔoo. »
52. Kpaŋɔ se : « Kooka peseyna. »
53. Kpeluu se : « Mankpaya ne makiye (tediye) mu.
54. Kpeluu se : « Maakpakiy caafede. »
55. Kpisuu se : « Kpisiŋ we kpisiŋ taa. »
56. Kpisuu se : « ɔoo taa (aho tɔe) men-ɔeke yɔ sumay ŋga keheyiy tɔm yɔ. »
57. Kpou eɔlɔlɔ piɔe.
58. Kpou se : « Manpiy ne man-ɔikpaŋ piy. »
59. Kpou pɔɔɔ pimbiya se : « tiɔbayɔ tɔnuɔ temay ? »
60. Kpou se : « Mɔn-pou taa eekiziy sɔɔndu. »
61. Kpou se : « Tiɔbayɔ tɔnuɔ temay ? »
62. Leya se : « Mɔntɔɔ, ñɔtɔɔ, ne mahati. »
63. Leya se : « Kewiyina ka-kusuyɔ, kaawiyina ka-kuɔyɔ.
64. Nakau se : « Kpem takilɔ ñaya-m. »
65. Nɔ se : « Maaheny tataa (tataa) ne mon-suu tɔɔ ñitu. »
66. Ñaziñazuu se : « Piteke sɔɔɔ ɔeke ɔoo yuwa. »
67. Pasiye se : « Eyɔ mana mɔ-yɔɔ se sulom kub-i; le hay ñɔwa puksu-ke ne kamayna mɔ-yɔɔ ? »
68. Pasiye se : « Taafeyi mon-suu yɔɔ. »

69. Pimpiya abalu (tuluu) se : « Halaa kuluna eyaa tɔyina v ne papasi lelaa ne payay-we se po-ɔoonaa ne pe-neɓnaa ne pɔ-kɔɔnaa. »
70. Pimpiya se : « Mbu puɔɔŋ kɔm yɔ, paakpesiy pu-yɔɔ. »
71. Piceɗe se : « Maalanɔy pɔɔ nakeye taa. »
72. Piceɗe se : « Men-kela ne ma-ñuma pewe me-nesi taa. »
73. Piceɗe se : « Nɔɔyɔ eɛwilina-m mɔn-ɔɔne. »
74. Piceɗe se : « Paa pɔɔ ikpakiy-m , ma ne mɔn-tɔŋ. »
75. Piceka se : « ɗa-tune (ɔa-tɔŋa) abalaa. »
76. Piyau (Agu) se : « ɗanay mbu ne ɔisey yɔ hasi nay ne sikpesiy. »
77. Piyau (Agu) se : « Halv na, halv na, halv feyi ɔeu. »
78. Piyau (Agu) se : « Maakpendiy holaa (wolaa) naale ɔɔɔɔ. »
79. Piyau (Agu) se : « Menfeyi ne holaa (wolaa) mayiy. »
80. Pɔndɔŋ se : « Tɔm kuluna ma-nɔŋgbaaŋ taa suu ne manpisi ndam (tandam). »
81. Puvu se : « ɗende pumay-m yɔ, peeye mandv hvlɔmɔŋ. »
82. Sunsumiyɛ se : « hee, hee, ne mɔntɔɔ tɔnay. »
83. Sun se : « ɗuvuvu puvɔ ɔvuvu lav. »
84. Tɔgbayu se : « Mewe puyv, maahay cikpenduv. »
85. Tɔgbayu se : « Mankila man-piya ñɔɔvuvu ne pila eɛcukuy. »
86. Tɔgbayu se : « Sobuu tocodi nu. »
87. Tɔgbayu se : « Sɔɔŋ-tv lɔkɔna e-caa ŋjeye. »
88. Tɔgbayu se : « Ma le seyu, ma ɔɔɔ le kesiyv (kisiyu). »
89. Tɔgbayu se : « Mantina mbu pwe me-liu tee yɔ; mantatuna mɔ-nɔɔ taa ñum. »
90. Teeɔgbɔv se : « ŋca-m tɔm mañasi-ŋ. »
91. Twkediyu (tuv lomii) se : « Taa tɔm kɔla leleŋ. »
92. Tɔɔyuv se : « Mankvna, mɔntɔki; pumaya-m, pumaya, maatay nɔɔy. »
93. Tɔɔyuv se : « Paa momuzuu, maatɔki man-piya. »
94. Tɔɔyuv se : « Maawoki nam kuv ne momuzuu. »
95. Tu (tuu) se : « Manpiy ele manpisi ma-lav taa. »
96. Tu (tuu) se : « Menfeyi puvɔki, menfeyi puvɔki, kacanfuna eyv na Eyv ezi weyi ? »
97. Tuluu pɔndv se : « Kahvayaytv, ŋŋŋiy lɔyi, lɔyi, ŋmakiy e? »
98. Tu (tuu) se : « Meleyi talv hɔɔ taa ne mɔñɔɔ lum ajvva na ? »
99. Tv (tuv) se : « ŋke tv (tuv) ŋwee tvŋ taa teyay taa. »
100. Yu (yuu) se : « Eleyi e-puv taa ne eweeki-kv. »
101. Yu (yuu) se : « Eweeeki e-puv nɔɔ. »